

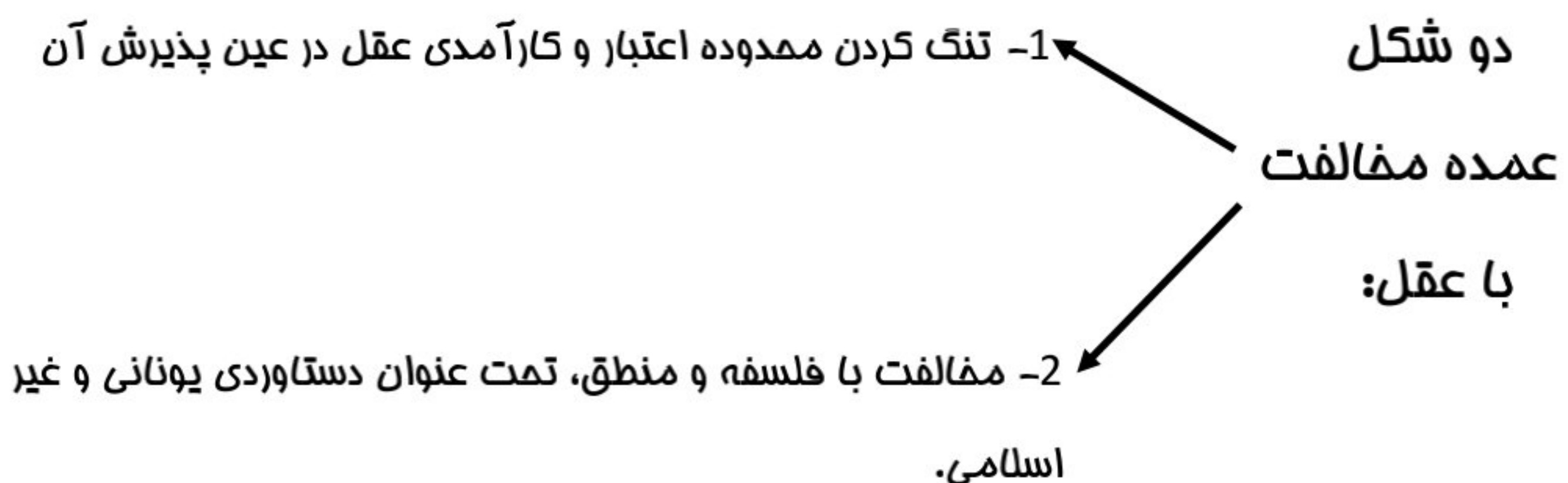
یکی از عوامل مهم توجه به عقل و عقلانیت در جهان اسلام پیام الهی و سخنان پیامبر اکرم (ص) و عترت گرامی ایشان بود.

جایگاه عقل در جهان اسلام:

کمتر شخصیتی را در تاریخ اسلام مشاهده می‌کنیم که در بزرگداشت عقل سخن نگفته و با عقل ستیز کرده باشد. به عبارت دیگر، عقل، در فرهنگ مسلمانان جایگاه ممتاز و ویژه‌ای به دست آورده و همواره از عقل به تجلیل یاد شده است.

پیامد توجه مسلمانان به عقل:

این جایگاه ممتاز، سبب حرکت عمومی مسلمانان به سوی علم و دانش در حوزه‌های مختلف شد و سبب ظهور برخی از جریانات فکری با عقل، در شکل‌های دیگر شد.

شکل اول: در شکل اول، جریان های فکری اسلامی می کوشیدند نشان دهند که برخی روشهای عقلی در مسائل دینی کاربردی ندارند و کسانی که از این روش ها استفاده می کنند، مرتکب خطا میشوند.

شکل دوم: به صورت مخالفت با فلسفه ظهور کرد.

از ابتدای رشد فلسفه در جهان اسلام تاکنون، همواره کسانی گفته اند که دانش فلسفه از یونان وارد جهان اسلام شده و دربردارنده عقاید کسانی مثل سقراط، افلاطون و ارسطوست و با عقاید اسلامی سازگار نیست.

پاسخ فلاسفه به نظر مخالفان شکل دوم مخالفت با عقل:

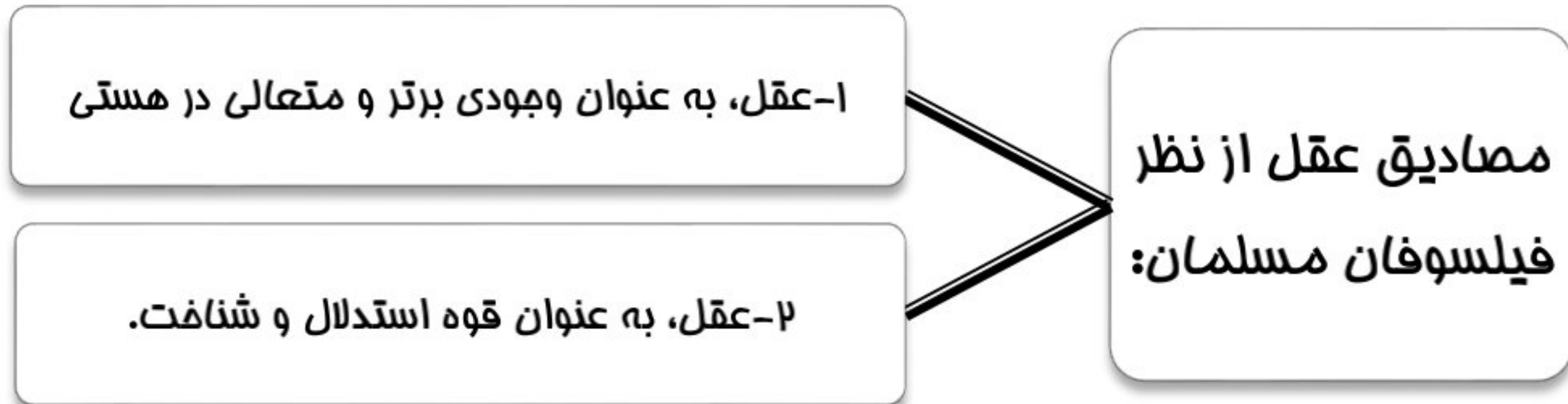
در پاسخ به این سخن (وارد شدن فلسفه از یونان به جهان اسلام و...) فلاسفه می گویند جدا از اینکه بسیاری از آراء فیلسوفانی مانند سقراط و افلاطون و ارسطو با آموزه های اسلامی سازگاری دارد، باید توجه کنیم که دانش فلسفه منحصر به گروه یا افراد خاصی نیست فلسفه دانش و شاخه ای از معرفت است که هر فردی از هر ملت و نژادی می تواند وارد این شاخه از دانش بشود و درباره مسائل آن، که مربوط به هستی و حقیقت اشیاست، بیندیشد و تولید دانش کند.

مقایسه با سایر دانشها:

همان طور که در سایر شاخه های دانش می توان از آراء و نظرات دیگران استفاده کرد، در این دانش نیز بهره گیری از دستاوردهای متفکران دیگر ضروری است و با نقد و بررسی این دستاوردها میتوان قدم های بیشتری در جهت این دانش برداشت.

پیامد پذیرفتن توانایی عقل در تولید دانش:

اگر ما بپذیریم که عقل می تواند درباره «بماهو» هستی و حقیقت پدیده ها بیندیشد و دانشی به ارمغان آورد، این دانش، فلسفه است. معیار صحیح یا غلط بود نادرستی یک دانش نیز فقط استدلال است که داوری می کند، نه یونانی یا ایرانی و یا چینی بودن.

توجه فیلسوفان مسلمان به هر دو مصداق عقل:

فیلسوفان مسلمان، از فارابی تا علامه طباطبایی و سایر فیلسوفان عصر حاضر درباره ی هر دو مصداق عقل سخن گفته و پیرامون هر دو کتاب ها نوشته اند.

مصداق اول عقل: وجودی برتر و متعالی:

فیلسوفان مسلمان، روشن تر و دقیق تر از هراکلیتوس و افلاطون مرتبه ای از موجودات را که حقیقت وجودشان عقلی است، اثبات کرده اند.

❖ اولین مخلوق خداوند نزد فیلسوفان مسلمان «عقل» می باشد.

1- موجودی کاملا روحانی و غیر مادی است. 2- عقول دیگری نیز به ترتیب از آن به وجود آمده اند.	}	<p>ویژگیهای این عقل
از نظر آنها:</p> |
|---|---|--|